EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2024 06 19
COM(2024) 613 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Kipro ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 613 final}

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Kipro ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97[1], ypač į jo 3 straipsnio 3 dalį,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo[2], ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2021 m. vasario 19 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241[3], kuriuo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė. Pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę valstybėms narėms teikiama finansinė parama reformoms ir investicijoms įgyvendinti, t. y. ES finansuojama fiskalinė paskata. Pagal Europos semestro prioritetus Priemonė padeda užtikrinti ekonomikos bei socialinį atsigavimą ir įgyvendinti tvarias reformas ir investicijas, kuriomis siekiama visų pirma skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir didinti valstybių narių ekonomikos atsparumą. Ji taip pat padeda stiprinti viešųjų finansų būklę ir skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu,

---

1 OL L, 2024/1263, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

2 OL L 306, 2011 11 23, p. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

3 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.

gerinti teritorinę sanglaudą ES ir remti tolesnį Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimą;

(2) 2023 m. vasario 27 d. priimtu reglamentu „REPowerEU“[4] siekiama laipsniškai panaikinti ES priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro importo. Tai padėtų užtikrinti ES energetinį saugumą ir diversifikuoti jos energijos tiekimo šaltinius, kartu didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, energijos kaupimo pajėgumus ir energijos vartojimo efektyvumą. Kipras į nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukė naują skyrių „REPowerEU“, kad būtų galima finansuoti pagrindines reformas ir investicijas, kurios padės pasiekti „REPowerEU“ tikslus;

(3) siekdama padėti priimti politikos sprendimus ir sudaryti pagrindines augimo didinimo sąlygas, 2023 m. kovo 16 d. Komisija paskelbė komunikatą „Ilgalaikis ES konkurencingumas. Perspektyvos po 2030 m.“[5]. Komunikate išdėstomi devyni vienas kitą stiprinantys konkurencingumo veiksniai. Tarp šių veiksnių, kaip svarbiausi reformų ir investicijų politikos, kuria siekiama įveikti dabartinius produktyvumo iššūkius ir didinti ilgalaikį ES ir jos valstybių narių konkurencingumą, prioritetai, iškyla prieiga prie privataus kapitalo, moksliniai tyrimai ir inovacijos, švietimas ir įgūdžiai ir bendroji rinka. Paskelbusi šį komunikatą, 2024 m. vasario 14 d. Komisija pateikė metinę bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaitą[6]. Ataskaitoje išsamiai aptariami bendrosios rinkos konkurenciniai pranašumai ir jai kylantys iššūkiai ir analizuojami per metus įvykę pokyčiai, suskirstyti pagal nustatytus devynis konkurencingumo veiksnius;

(4) 2023 m. lapkričio 21 d. Komisija priėmė 2024 m. metinę tvaraus augimo apžvalgą[7], kuria pradedamas Europos ekonominės politikos koordinavimo semestro 2024 m. ciklas. 2024 m. kovo 22 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino apžvalgoje, grindžiamoje keturiais konkurencingo tvarumo aspektais, išdėstytus prioritetus. 2023 m. lapkričio 21 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 taip pat priėmė 2024 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Kipras nurodytas kaip viena iš valstybių narių, kuriose gali būti susidaręs disbalansas arba gali kilti jo susidarymo rizika ir dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Tą pačią dieną Komisija priėmė nuomonę dėl Kipro 2024 m. biudžeto plano projekto. Be to, Komisija priėmė Rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos (ją Taryba priėmė 2024 m. balandžio 12 d.) ir Pasiūlymą dėl 2024 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo politikos gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas (ją Taryba priėmė 2024 m. kovo 11 d.);

(5) 2024 m. balandžio 30 d. įsigaliojo naujoji ES ekonomikos valdymo sistema. Sistema apima naują Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97. Be to, ji apima iš dalies pakeistą Reglamentą (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros

---

4 2023 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/435, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, kiek tai susiję su skyriais „REPowerEU“ ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 bei (ES) 2021/1755 ir Direktyva 2003/87/EB (OL L 63, 2023 2 28, p. 1), ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

5 COM(2023) 168 *final*.

6 COM(2024) 77 *final*.

7 COM(2023) 901 *final*.

įgyvendinimo ir iš dalies pakeistą Direktyvą 2011/85/ES dėl valstybių narių biudžeto sistemų[8]. Naujosios sistemos tikslai – valstybės skolos tvarumo ir tvaraus bei integracinio augimo užtikrinimas vykdant laipsnišką fiskalinį konsolidavimą ir reformas bei investicijas. Ja valstybės narės skatinamos prisiimti atsakomybę ir daugiau dėmesio skiriama vidutinės trukmės laikotarpiui ir veiksmingesniam bei nuoseklesniam vykdymo užtikrinimui. Kiekviena valstybė narė turėtų pateikti Tarybai ir Komisijai nacionalinį vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinį struktūrinį planą. Nacionaliniame vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniame struktūriniame plane išdėstomi valstybės narės fiskaliniai, reformų ir investicijų įsipareigojimai ir jis apima 4 arba 5 metų planavimo laikotarpį, priklausomai nuo įprastos nacionalinio teisėkūros ciklo trukmės. Nacionaliniame vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniame struktūriniame plane nustatytas grynųjų išlaidų[9] planas turėtų atitikti Reglamento (ES) 2024/1263 reikalavimus, įskaitant reikalavimus užtikrinti, kad valdžios sektoriaus bendroji skola būtų pradėta patikimai mažinti arba ir toliau būtų patikimai mažinama vėliausiai iki koregavimo laikotarpio pabaigos arba kad ji išliktų apdairaus lygio, mažesnė nei 60 % BVP, ir kad per vidutinės trukmės laikotarpį valdžios sektoriaus deficitas būtų sumažintas iki mažesnio už 3 % BVP pamatinę vertę lygio ir (arba) toks išliktų. Koregavimo laikotarpis gali būti pratęstas ne ilgiau kaip trejiems metams, jeigu valstybė narė įsipareigoja vykdyti atitinkamas reformas ir investicijas pagal Reglamente (ES) 2024/1263 nustatytus kriterijus. Valstybės narės turėtų užtikrinti nacionalinių parlamentų dalyvavimą ir konsultacijas su nepriklausomomis fiskalinėmis institucijomis, socialiniais partneriais ir atitinkamais kitais nacionaliniais suinteresuotaisiais subjektais. Siekdama padėti tuos planus parengti, 2024 m. [birželio 21 d.] Komisija ketina valstybėms narėms pateikti planų ir vėlesnių metinių pažangos ataskaitų, kurias jos turės pateikti, turinio gaires ir pagal Reglamento (ES) 2024/1263 5 straipsnį išsiųs joms technines fiskalinio koregavimo gaires (jei taikoma, orientacines trajektorijas ir techninę informaciją). Valstybės narės nacionalinius vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinius struktūrinius planus turėtų pateikti iki 2024 m. rugsėjo 20 d., nebent valstybė narė ir Komisija susitaria pratęsti terminą pagrįstos trukmės laikotarpiu;

(6) 2024 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras toliau kinta atsižvelgiant į Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimą. Kad būtų įgyvendinti Europos semestro politikos prioritetai, vis dar itin svarbu visiškai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, nes jie padeda veiksmingai spręsti visus per kelerius pastaruosius metus konkrečioms šalims pateiktose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. 2019, 2020, 2022 ir 2023 m. konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos tebėra tiek pat svarbios ir

---

[8] 2024 m. balandžio 29 d. Tarybos reglamentas (ES) 2024/1264, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (OL L, 2024/1264, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) ir 2024 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva (ES) 2024/1265, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL L, 2024/1265, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

[9] Grynosios išlaidos, apibrėžtos 2024 m. balandžio 29 d. Tarybos reglamento (ES) 2024/1263 (OL L, 2024/1263, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj) 2 straipsnyje. Grynosios išlaidos – valdžios sektoriaus išlaidos, atėmus i) palūkanų išlaidas, ii) diskrecines pajamų priemones, iii) Sąjungos programų išlaidas, kurios visiškai atitinka pajamas iš Sąjungos fondų, iv) nacionalines išlaidas bendram Sąjungos finansuojamų programų finansavimui, v) bedarbio pašalpų išlaidų ciklinius elementus ir vi) vienkartines bei kitas laikinąsias priemones.

ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planams, kurie peržiūrėti, atnaujinti arba iš dalies pakeisti pagal Reglamento (ES) 2021/241 14, 18 ir 21 straipsnius;

(7) 2021 m. gegužės 17 d. pagal Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 1 dalį Kipras Komisijai pateikė nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnį Komisija ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aktualumą, efektyvumą, veiksmingumą ir darną įvertino vadovaudamasi to reglamento V priede pateiktomis vertinimo gairėmis. 2021 m. liepos 28 d. Taryba priėmė Sprendimą dėl Kipro ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo[10], kuris 2023 m. gruodžio 8 d. iš dalies pakeistas vadovaujantis Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 2 dalimi, kad būtų atnaujintas negrąžintinos finansinės paramos didžiausias finansinis įnašas ir įtrauktas skyrius „REPowerEU“[11]. Paramos dalių išmokėjimas priklauso nuo pagal Reglamento (ES) 2021/241 24 straipsnio 5 dalį Komisijos priimto sprendimo, kad Kipras patenkinamai pasiekė Tarybos įgyvendinimo sprendime nustatytas atitinkamas tarpines ir siektinas reikšmes. Kad būtų laikoma, jog tarpinės ir siektinos reikšmės pasiektos patenkinamai, ankstesniosios turi likti nepanaikintos;

(8) 2024 m. balandžio 30 d. Kipras pagal Reglamento (EB) 1466/97 4 straipsnio 1 dalį pateikė 2024 m. nacionalinę reformų programą ir savo 2024 m. stabilumo programą. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 27 straipsnį, 2024 m. nacionalinė reformų programa taip pat atspindi Kipro du kartus per metus teikiamas pažangos, padarytos įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, ataskaitas;

(9) 2024 m. birželio 19 d. Komisija paskelbė 2024 m. Kipro ataskaitą[12]. Joje įvertinta pažanga, Kipro padaryta įgyvendinant atitinkamas 2019–2023 m. Tarybos priimtas jam skirtas rekomendacijas, ir apžvelgta, kaip Kipras įgyvendina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Remiantis šia analize, šalies ataskaitoje nurodytos spragos, palyginti su tais uždaviniais, kurie ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane sprendžiami tik iš dalies arba nesprendžiami, taip pat nauji ir kylantys uždaviniai. Be to, joje įvertinta pažanga, Kipro padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant ES pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityse, taip pat JT darnaus vystymosi tikslų;

(10) pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 5 straipsnį Komisija atliko nuodugnią Kipro apžvalgą. 2024 m. kovo mėn. paskelbtos pagrindinės Komisijos tarnybų to reglamento tikslais atlikto Kipro makroekonominio pažeidžiamumo vertinimo[13] išvados. 2024 m. birželio 19 d. Komisija padarė išvadą, kad Kipre yra susidaręs makroekonominis disbalansas. Visų pirma Kipras tebėra pažeidžiamas dėl privačiojo sektoriaus, valdžios sektoriaus ir išorės skolos; šis pažeidžiamumas apskritai sumažėjo, bet išlieka aktualus, o didelis einamosios sąskaitos deficitas dar labiau padidėjo. Tiek namų ūkių, tiek ne finansų bendrovių skolos santykis su BVP toliau mažėjo, tačiau tebėra didelis. Tačiau įmonių ir išorės skolą didina specialiosios paskirties įmonių skolos ir tai kelia tam tikrą riziką šalies ekonomikai. Pastaraisiais metais, įskaitant 2023 m., didelė bankų turimų neveiksnių paskolų dalis gerokai

---

10 2021 m. liepos 20 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas dėl Kipro ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (10686/2021).

11 2023 m. gruodžio 8 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas 2021 m. liepos 20 d. Įgyvendinimo sprendimas dėl Kipro ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (15571/2023).

12 SWD(2024) 613 *final*.

13 SWD(2024) 81 *final*.

sumažėjo, o kreditus įsigyjančių bendrovių vykdomas neveiksnių paskolų pertvarkymas turėtų padėti toliau mažinti privačiojo sektoriaus skolą. Nepaisant to, tikėtina, kad griežtesnės finansinės sąlygos didins spaudimą labai įsiskolinusiems namų ūkiams ir įmonėms. Valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP sparčiai mažėja ir prognozuojama, kad šiais ir kitais metais Kipras išlaikys biudžeto perteklių, o tai skatins tolesnį skolos santykio mažėjimą. Didelis einamosios sąskaitos deficitas dėl nuolatinės didelės vidaus paklausos ir pelno repatrijavimo 2023 m. dar labiau padidėjo. Numatoma, kad šiais ir kitais metais jis išliks didelis. Labai neigiama grynoji tarptautinių investicijų pozicija pernai nepagerėjo ir, jeigu einamosios sąskaitos būklė smarkiai nepagerės, ta pozicija dar labiau pablogės. Nustatytam pažeidžiamumui pašalinti įdėta daug politikos pastangų. Tikimasi, kad visapusiškas ir savalaikis ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimas ir tolesnės priemonės padės padidinti eksportą ir sumažinti pernelyg didelę priklausomybę nuo naftos importo;

(11) remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis[14], Kipro valdžios sektoriaus perteklius padidėjo nuo 2,7 % BVP 2022 m. iki 3,1 % 2023 m., o valdžios sektoriaus skola padidėjo nuo 85,6 % BVP 2022 m. pabaigoje iki 77,3 % 2023 m. pabaigoje;

(12) 2022 m. liepos 12 d. Taryba rekomendavo[15] Kiprui imtis veiksmų 2023 m. užtikrinti, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas atitiktų bendrą neutralios politikos kryptį[16], atsižvelgiant į tolesnę laikiną ir tikslinę paramą namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, ir iš Ukrainos bėgantiems žmonėms. Kiprui rekomenduota einamąsias išlaidas pritaikyti prie kintančios situacijos. Kiprui taip pat rekomenduota didinti viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, taip pat į energetinį saugumą atsižvelgiant į iniciatyvą „REPowerEU“, be kita ko, naudojantis Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšomis. Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika[17] buvo skatinamoji (jos kryptis – 1 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos krypčiai 2023 m. buvo iš esmės neutralus ir sudarė 0,2 % BVP. Tai apima 0,1 % BVP mažesnes tikslinių neatidėliotinų paramos priemonių, skirtų namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, išlaidas. Čia taip pat įtrauktos (0,2 % BVP) didesnės išlaidos, susijusios su laikinos apsaugos suteikimu iš Ukrainos perkeltiems asmenims. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas 2023 m. atitiko Tarybos rekomendacijas. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. sudarė 1,3 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos

---

14 Eurostato euro rodikliai, 2024 04 22.

15 2022 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacija dėl 2022 m. Kipro nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2022 m. Kipro stabilumo programos (*OL C 334, 2022 9 1, p. 104*).

16 Pagal Komisijos 2024 m. pavasario prognozę, remiantis 10 metų realiu potencialaus augimo vidurkiu ir 2023 m. BVP defliatoriumi, numatoma, kad 2023 m. Kipro vidutinės trukmės potencialios gamybos apimties augimas, naudojamas fiskalinės politikos krypčiai įvertinti, nominaliąja verte bus 8,5 %.

17 Fiskalinės politikos kryptis apibrėžiama kaip pagrindinės valdžios sektoriaus biudžeto būklės metinio pokyčio matas. Ja siekiama įvertinti ekonominę paskatą, kurią lemia tiek nacionalinėmis, tiek ES biudžeto lėšomis finansuojama fiskalinė politika. Fiskalinės politikos kryptis vertinama kaip i) vidutinio laikotarpio potencialaus augimo ir ii) pirminių išlaidų, atėmus diskrecines pajamų priemones (ir neįskaitant su COVID-19 krize susijusių laikinų neatidėliotinų priemonių), bet įskaitant išlaidas, finansuojamas teikiant negrąžintiną paramą (dotacijas) iš Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšų ir kitų ES fondų, pokyčio skirtumas.

investicijos 2023 m. sudarė 3,2 % BVP, t. y. 1,3 procentinio punkto daugiau negu 2022 m. Kipras finansavo papildomas investicijas pasinaudodamas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis. Šalis finansavo viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir energetinį saugumą, pvz., šilumos izoliacijos ir fotovoltinės saulės energijos sistemų įrengimą viešuosiuose pastatuose, kelių miesto ir kaimo gaisrinių stočių energetinį atnaujinimą, atitinkamų Kipro valdžios institucijų pajėgumų kovoti su gaisrų keliamais pavojais ir gerinti apsaugą nuo rizikos, su kuria susiduria piliečiai, infrastruktūra ir miškai, didinimą, kelių ministerijų ir centrinės valdžios tarnybų pagrindinių darbo procesų skaitmenizaciją ir e. paraiškų teikimo aplinkos išplėtimą planavimo ir statybos leidimų išdavimo tikslais; šios priemonės iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis;

(13) pagrindines 2024 m. stabilumo programos projekcijas galima apibendrinti, kaip išdėstyta toliau. Pagal makroekonominį scenarijų, kuriuo grindžiamos biudžeto projekcijos, numatoma, kad realusis BVP augs 2,9 % 2024 m. ir 3,1 % 2025 m., o infliacija pagal SVKI bus 2,5 % 2024 m. ir 2,0 % 2025 m. Numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus perteklius sumažės iki 2,9 % BVP, o 2025 m. sieks 2,8 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP sumažės iki 70,6 % 2024 m. pabaigoje ir 65,5 % 2025 m. pabaigoje. Numatoma, kad po 2025 m. valdžios sektoriaus perteklius sumažės iki 2,6 % BVP 2026 m. ir 2,1 % 2027 m. Taigi planuojama, kad valdžios sektoriaus balansas programos laikotarpiu išliks mažesnis negu 3 % BVP deficito pamatinė vertė. Numatoma, kad po 2025 m. valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP savo ruožtu mažės iki 59,2 % BVP 2026 m. ir 54,2 % BVP 2027 m.;

(14) Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad realusis BVP išaugs 2,8 % 2024 m. ir 2,9 % 2025 m., o infliacija pagal SVKI bus 2,4 % 2024 m. ir 2,1 % 2025 m.;

(15) Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus perteklius sudarys 2,9 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2024 m. pabaigos turėtų sumažėti iki 70,6 %. Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus neutrali ir jos kryptis sudarys 0,0 % BVP;

(16) pagal Komisijos 2024 m. pavasario prognozę, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės negrąžintina parama (dotacijomis) 2024 m. bus finansuojamos išlaidos, sudarančios 0,7 % BVP, palyginti su 0,3 % BVP 2023 m. Išlaidas dengiant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis atsiras galimybių vykdyti aukštos kokybės investicijas ir našumą skatinančias reformas be tiesioginio poveikio Kipro valdžios sektoriaus balansui ir skolai. Pagal Komisijos 2024 m. pavasario prognozę, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės paskolomis 2024 m. bus remiamos išlaidos, sudarančios 0,2 % BVP, palyginti su 0,0 % BVP 2023 m.;

(17) 2023 m. liepos 14 d. Taryba rekomendavo[18], kad Kipras 2024 m. išlaikytų patikimą fiskalinę būklę. Valstybės narės paragintos, vykdant 2023 m. biudžetus ir rengiant 2024 m. biudžeto planų projektus, atsižvelgti į tai, kad Komisija, remdamasi 2023 m. galutiniais duomenimis, Tarybai pasiūlys pradėti deficito kriterijumi grindžiamas perviršinio deficito procedūras. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Kipro struktūrinis balansas 2024 m. bus 2,1 % BVP (palyginti su 1,8 % 2023 m.),

[18] 2023 m. liepos 14 d. Tarybos rekomendacija dėl Kipro 2023 m. nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2023 m. Kipro stabilumo programos (OL C 312, 2023 9 1, p. 116).

taigi viršys šalies vidutinio laikotarpio biudžeto tikslą, kuris yra 0 % BVP struktūrinis balansas. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją;

(18) be to, Taryba rekomendavo Kiprui imtis veiksmų kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti galiojančias neatidėliotinas energijos paramos priemones. Taryba papildomai nurodė, kad jei dėl vėl padidėjusių energijos kainų reikėtų imtis naujų paramos priemonių arba toliau taikyti esamas paramos priemones, Kipras turėtų užtikrinti, kad jomis būtų siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir įmones, kad jos būtų fiskaliniu požiūriu prieinamos ir išlaikytų paskatas taupyti energiją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad grynosios biudžeto išlaidos[19] neatidėliotinoms energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 0,4 % BVP, ir numatyta, kad 2024 m. jos sudarys 0,3 %, o 2025 m. – 0,0 % BVP. Visų pirma daroma prielaida, kad 2024 m. liks galioti mažesni naftos produktų akcizai ir subsidijos sąskaitoms už elektros energiją, tačiau tikimasi, kad iki 2025 m. jos bus laipsniškai panaikintos. Neatidėliotinų energijos paramos priemonių nenumatoma kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Apskaičiuota, kad biudžeto išlaidos neatidėliotinoms energijos paramos priemonėms, kuriomis siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir įmones, sudarys 0,0 % BVP 2024 m. (0,0 % 2023 m.);

(19) be to, Taryba taip pat rekomendavo, kad Kipras išlaikytų nacionalinėmis lėšomis finansuojamas viešąsias investicijas ir užtikrintų veiksmingą dotacijų pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę ir kitų Sąjungos fondų lėšų įsisavinimą, visų pirma siekdamas skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos iš esmės išliks nepakitusios – 3,1 % BVP, palyginti su 3,2 % 2023 m. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Be to, iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. turėtų išlikti 1,3 % BVP. Tai lemia didesnės išlaidos, finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis, nes pasibaigus 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų programavimo laikotarpiui, kuriam lėšos buvo skiriamos iki 2023 m., sumažėjo kitų ES dotacijų;

(20) remiantis iki galutinio prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones ir darant nesikeičiančios politikos prielaidą, Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2025 m. valdžios sektoriaus perteklius sudarys 2,9 % BVP. Valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP 2025 m. pabaigoje turėtų sumažėti iki 65,4 %. Apdairi fiskalinė politika taip pat turėtų padėti stiprinti išorės poziciją;

(21) pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnio 3 dalies b punktą ir V priedo 2.2 kriterijų, į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta daug viena kitą papildančių reformų ir investicijų, kurios turi būti įgyvendintos iki 2026 m. Jos turėtų padėti veiksmingai spręsti visus atitinkamose šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. Kad būtų padidintas Kipro ilgalaikis konkurencingumas vykdant žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, kartu užtikrinant socialinį teisingumą, per šį trumpą laikotarpį labai svarbu plano, įskaitant skyrių „REPowerEU“, veiksmingą įgyvendinimą vykdyti sparčiai. Siekiant iki 2026 m. rugpjūčio mėn. įvykdyti plano įsipareigojimus, labai svarbu, kad Kipras tęstų reformų

[19] Šis skaičius rodo metines biudžeto išlaidas toms priemonėms, įskaitant pajamas ir išlaidas, taip pat atitinkamais atvejais atmetus pajamas iš mokesčių, taikomų nenumatytam energijos tiekėjų pelnui.

įgyvendinimą ir spartintų investicijas spręsdamas kylančias vėlavimo problemas, kartu užtikrindamas tvirtus administracinius gebėjimus;

(22) per sanglaudos politikos fondų laikotarpio vidurio peržiūrą, pagal Reglamento (ES) 2021/1060 18 straipsnį, Kipras iki 2025 m. kovo mėn. turi peržiūrėti savo programą, atsižvelgdamas į, be kita ko, 2024 m. priimtose šaliai skirtose rekomendacijose ir nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane nustatytus uždavinius. Ši peržiūra yra ES finansavimo, įtraukto į programą, galutinio paskyrimo pagrindas. Nors Kipras padarė pažangą įgyvendindamas sanglaudos politiką ir Europos socialinių teisių ramstį, vis dar yra spręstinų uždavinių, o tarp šalies miesto ir ne miesto vietovių išlieka socialinių ir ekonominių skirtumų. Labai svarbu sanglaudos politikos programą įgyvendinti sparčiau. Be to, svarbu užtikrinti vietos valdžios institucijų administracinius gebėjimus rengiantis Kipro vietos valdžios teisėkūros reformai, numatytai 2024 m. birželio mėn. „Thalia“ programoje sutarti prioritetai tebėra aktualūs. Atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo didinimas, energijos kaupimo sprendimai, energijos vartojimo efektyvumo didinimas ir miestų transportas – visa tai itin svarbu vykdant žaliąją pertvarką. Siekiant laikytis Miesto nuotekų valymo direktyvos, reikia gerinti vandentvarką, ypač nuotekų valymą. Svarbu daryti pažangą kuriant žiedinę ekonomiką atliekų tvarkymo srityje ir tam tobulinti atliekų perdirbimą ir mažinti jų kiekį. Reikėtų toliau investuoti į aktyvumo darbo rinkoje skatinimą ir pažeidžiamų grupių socialinę integraciją. Vis dar svarbu įgyvendinti individualiąsias mokymosi sąskaitas ir Europos vaikų garantijų iniciatyvą. Be to, investicijos į kokybiškas ir įperkamas ilgalaikės priežiūros paslaugas ir socialinį būstą tebėra prioritetas. Taip pat reikėtų toliau stengtis spręsti energijos nepritekliaus problemą ir plėtoti socialinę ekonomiką. Atliekant sanglaudos politikos programos „Thalia“ laikotarpio vidurio peržiūrą, daugiau dėmesio reikia skirti vis didėjantiems poreikiams su klimato kaita susijusios rizikos prevencijos ir pasirengimo jai srityje. Kipras taip pat galėtų naudotis Strateginių technologijų Europai platformos iniciatyva, kad paremtų savo energetikos pertvarką, pasitelkdamas švarias ir efektyviai išteklius naudojančias technologijas, įskaitant poveikio klimatui neutralizavimo technologijas;

(23) be ekonominių ir socialinių uždavinių, kurie sprendžiami ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu ir naudojantis kitais ES fondais, Kiprui kyla tam tikrų papildomų uždavinių, susijusių su valstybės valdomų įmonių valdymu, mokymosi rezultatais ir įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktimi, atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimu, elektros energijos tinklo plėtra bei modernizavimu ir prisitaikymu prie klimato kaitos;

(24) gerai veikianti ir konkurencinga verslo aplinka yra labai svarbi ekonomikos veiksmingumui ir augimui. Šiuo atžvilgiu valstybės valdomų įmonių valdymas nevisiškai atitinka tarptautinius standartus. Pastaraisiais metais imtasi tam tikrų politikos priemonių, kuriomis siekiama pagerinti viešųjų subjektų finansinę priežiūrą, tačiau dėl to, kad nėra atlikta išsami inventorizacija ir nėra prievolės reguliariai teikti ataskaitas, ribojama veiksminga valstybės valdomų įmonių veiklos rezultatų stebėsena ir planavimas. Be to, svarbūs įmonių valdymo praktikos aspektai, tokie kaip nuopelnais grindžiamas valdybos narių skyrimas, nuosavybės politika, veiklos rezultatais grindžiamas valdymas, finansinių rezultatų skaidrumas ir atskaitomybė už juos, tebėra nepakankamai išplėtoti. Atsižvelgiant į tai, susirūpinimą kelia paslaugų kokybė ir kainos sektoriuose, kuriuose dominuoja valstybės valdomos įmonės, pavyzdžiui, elektros energijos sektoriuje;

(25) 2022 m. Tarptautinio moksleivių vertinimo programos (PISA) Kipro rezultatai labai prasti ir rodo, kad esminė problema yra nepakankamas pagrindinių įgūdžių (t. y.

raštingumo, skaičiavimo ir gamtos mokslų) lygis. Nepaisant tinkamo formalios pedagogų kvalifikacijos lygio, tęstinis mokytojų rengimas (įskaitant kompetencija grindžiamus mokymo ir mokymosi metodus) yra nepakankamas. 2021 m. dauguma kandidatų į mokytojus neišlaikė egzamino, reikalingo norint būti paskirtam į šias pareigas. Švietimo sistema nepakankamai įvertino ir pritaikė ugdymo išteklius moksleivių poreikiams, o to reikia norint ugdyti bendrąsias kompetencijas. Darbo rinkoje vis dažniau pastebima įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktis, o dalyvavimas profesinio rengimo ir mokymo programose išlieka gerokai mažesnis už ES vidurkį. Žemas dalyvavimo profesinio rengimo ir mokymo programose lygis susijęs ir su pajėgumų, ir su patrauklumo apribojimais, nes dauguma profesinio rengimo ir mokymo įstaigų yra miestuose (todėl kaimo vietovėse gyvenantiems moksleiviams sunku įstoti), o dauguma mieste gyvenančių moksleivių mieliau renkasi aukštojo mokslo studijas. Suaugusiųjų mokymosi galimybės ištaisyti esamą padėtį yra ribotos, nes suaugusiųjų (25–64 m.), dalyvavusių mokymosi veikloje per pastaruosius 12 mėnesių, dalis 2022 m. buvo 28,3 % (palyginti su ES 39,5 %). Tai gerokai mažiau nei 2016 m., kai šis rodiklis buvo 44,8 %, o tai riboja Kipro potencialą pagerinti savo ekonomikos konkurencingumą;

(26) nepaisant to, kad nemažai nuveikta siekiant paspartinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijų diegimą, vis dar yra spręstinų uždavinių. 2022 m. atsinaujinančiųjų išteklių energija sudarė tik 17 % Kipro elektros energijos iš įvairių išteklių derinio. Tai vis dar gerokai mažiau nei Kipro nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano projekte nurodytas tikslas iki 2030 m. iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminti 31,5 % elektros energijos. Dėl Kipro priklausomybės nuo naftos produktų, kuriuos visus Kipras importuoja ir kuriais patenkinama daugiau kaip 80 % Kipro energijos poreikių, šalis išlieka pažeidžiama dėl pasaulinių energijos kainų svyravimų. Vis dar kyla didelių sunkumų modernizuojant ir plečiant esamą elektros energijos tinklą, kad būtų galima naudoti atsinaujinančiuosius energijos išteklius. Kipras susiduria su didelėmis kliūtimis, susijusiomis su trumpalaikiais elektros energijos tinklo pajėgumais, trukdančiomis prisitaikyti prie didėjančio atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimo, todėl pasikartoja atvejų, kai trūksta elektros energijos. Šis reiškinys akivaizdus analizuojant oficialius Kipro energetikos reguliavimo tarnybos duomenis. Iki 2023 m. lapkričio mėn. pabaigos Kipro sistemoje iš viso veikė 782,57 MW galios atsinaujinančiųjų išteklių energijos elektrinių (iš jų 157,50 MW vėjo energijos, 625,93 MW – fotovoltinės ir 9,15 MW – biomasės). Be to, ši tarnyba patvirtino statybos leidimus atsinaujinančiosios energijos projektams, pagal kuriuos numatyta pasiekti iš viso 2 383 MW galią. Visapusiška energijos kaupimo strategija galėtų padidinti lankstumą ir tiekimo stabilumą bei sumažinti įprastinių elektrinių pajėgumų didinimo ir mažinimo išlaidas;

(27) siekdamas spręsti atsparumo klimato kaitai problemą, Kipras susiduria su keliais sunkumais, pavyzdžiui, silpna institucine prisitaikymo prie klimato kaitos sistema ir tvarios vandentvarkos praktikos, kurią taikant būtų remiamas atsparus žemės ūkis, trūkumu. Šalies pažeidžiamumas dėl klimato kaitos yra didelis, o nacionalinė prisitaikymo prie klimato kaitos politika ir priemonės nėra pakankamai išplėtotos. Kipras kenčia dėl mažo kritulių kiekio ir aukštos temperatūros, o tai lemia didžiausią vandens stygių ES. Nors Kipro žemės ūkio sektorius naudoja vis efektyviau vandenį naudojančias drėkinimo sistemas, jame vis dar suvartojama daugiausiai vandens, nes dėl nepakankamų paskirstymo ir saugojimo tinklų prarandama daug vandens išteklių. Be to, Kipro žemės ūkio sektorius jau dabar kenčia nuo klimato kaitos padarinių, be kita ko, dirvožemio degradacijos ir dykumėjimo, dėl kurių mažėja pasėlių derlius. Veiksminga vandentvarka ir vandens kaupimas, taip pat nedaug vandens

reikalaujančių augalų auginimas tampa itin svarbūs. Žmogaus veiklos poveikis buveinėms ir ekosistemoms, ypač pakrančių zonose, dar labiau blogina padėtį. Dabartinis šalies požiūris į prisitaikymą prie klimato kaitos iš esmės lieka neįpareigojantis. Todėl reikia tobulinti institucinius susitarimus, kad būtų padidintas atsparumas klimato kaitai ir užtikrintas ilgalaikis konkurencingumas;

(28) atsižvelgdama į euro zonos valstybių narių ekonomikų glaudžias tarpusavio sąsajas ir kolektyvinį indėlį į ekonominės ir pinigų sąjungos veikimą, 2024 m. Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, imtis veiksmų rekomendacijai dėl euro zonos ekonominės politikos įgyvendinti. Kiprui skirtos 1, 2, 3 ir 4 rekomendacijos prisideda prie pirmos, antros, trečios ir ketvirtos euro zonai skirtų rekomendacijų įgyvendinimo;

(29) atsižvelgiant į Komisijos atliktą nuodugnią apžvalgą ir išvadą dėl susidariusio disbalanso, rekomendacijos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 6 straipsnį atspindėtos toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje. 1 rekomendacijoje nurodyta politika padeda mažinti pažeidžiamumą, susijusį su didele viešojo sektoriaus ir išorės skola. 4 rekomendacijoje nurodyta politika padeda įgyvendinti 1 rekomendaciją, nes mažinama energijos importo paklausa ir kartu padedama stiprinti išorės balansą. 1 rekomendacija padeda tiek naikinti disbalansą, tiek pagal 28 konstatuojamąją dalį įgyvendinti euro zonai skirtą rekomendaciją,

REKOMENDUOJA Kiprui 2024 ir 2025 m. imtis šių veiksmų:

1. Laiku pateikti vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinį struktūrinį planą. Laikantis reformuoto Stabilumo ir augimo pakto reikalavimų, grynųjų išlaidų[20] augimą 2025 m. apriboti iki tokio tempo, kuris padėtų vidutinės trukmės laikotarpiu valdžios sektoriaus skolą patikimai mažinti ir laikytis Sutartyje nustatytos 3 % BVP pamatinės vertės.

2. Stiprinti administracinius gebėjimus valdyti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, spartinti investicijas ir išlaikyti reformų įgyvendinimo pagreitį. Spręsti kylančias vėlavimo problemas, kad būtų galima nuolat, sparčiai ir veiksmingai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įskaitant skyrių „REPowerEU“, užtikrinant, kad reformos ir investicijos būtų užbaigtos iki 2026 m. rugpjūčio mėn. Sparčiau įgyvendinti sanglaudos politikos programą. Atliekant laikotarpio vidurio peržiūrą toliau daugiausia dėmesio skirti sutartiems prioritetams, imtis veiksmų, kad būtų geriau tenkinami su klimato kaita susijusios rizikos prevencijos ir pasirengimo jai poreikiai, kartu apsvarstant Europos strateginių technologijų platformos iniciatyvos teikiamas galimybes didinti konkurencingumą.

3. Stiprinti ekonomikos konkurencingumą intensyvinant pastangas pagerinti valstybės valdomų įmonių valdymą pagal tarptautinius standartus ir toliau gerinant įgūdžių lygį bei mokymosi rezultatus. Tobulinti tęstinį mokytojų rengimą ir spręsti darbo jėgos pasiūlos ir paklausos disbalanso problemą toliau didinant profesinio rengimo ir

[20] Pagal Reglamento (ES) 2024/1263 2 straipsnio 2 punktą, grynosios išlaidos – valdžios sektoriaus išlaidos, atėmus palūkanų išlaidas, diskrecines pajamų priemones, Sąjungos programų išlaidas, kurios visiškai atitinka pajamas iš Sąjungos fondų, nacionalines išlaidas bendram Sąjungos finansuojamų programų finansavimui, bedarbio pašalpų išlaidų ciklinius elementus ir vienkartines bei kitas laikinąsias priemones.

mokymo programų pajėgumus ir patrauklumą, taip pat skatinant suaugusiųjų mokymąsi.

4. Modernizuoti ir išplėsti tinklą bei didinti kaupimo pajėgumus, kad būtų prisitaikyta prie didėjančios atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalies. Gerinti prisitaikymo prie klimato kaitos priemonių įgyvendinimą, daugiausia dėmesio skiriant prisitaikymą prie klimato kaitos reglamentuojančios institucinės sistemos stiprinimui ir tvarios vandentvarkos praktikos įgyvendinimui žemės ūkyje.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas / Pirmininkė